

Alteri Pauli & Barnabæ, qui assererent, non opus esse circumcissione, & obseruatione legalium. (Actuum 15.1.) At quomodo decisa & definita est hæc controuersia? An ad solam Scripturam, tanquam ad communem iudicem delata est? Nihil minus. Sed potius ex consensu vtriusque partis delecti sunt aliqui, qui Hierosolymam irent ad Apostolos, vt ipsi in solemni Concilio de tota re cognoscerent, & definitiuam sententiam pronunciarent. Quod & factum est. Nam ex vna parte designati sunt Paulus & Barnabas; & ex altera, alij: qui simul Hierosolymam profecti, Apostolos & Seniores adierunt. Hi coacto Concilio, & inuocato Spiritu sancto, responderunt his verbis: *Visum est Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria; vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.*

9. Post tempora Apostolorum, alia atque alia controuersia diuersis locis, atque ætatibus exorta sunt, quas similiter à Pontifice Romano, vel à Conciliis ab eo approbatis, decisas ac direptas esse, notum est ex historiis Ecclesiasticis. Et qui illorum sententiæ noluerunt acquiescere, pro hæreticis habiti & damnati sunt. Huius rei multa exempla adduxi in supradicto tractatu de Iudice Controuersiarum.

10. Sextum sumitur ex analogia Iudicis Controuersiarum ciuilium. Quod sic propono. Inter res fidei ac religionis ex vna parte, & inter res ciuiles ac politicas ex altera, potest spectari multiplex analogia. 1. Sicut in politicis ac ciuilibus sæpe oriuntur lites ac controuersia, quæ requirunt aliquem

aliquem Iudicem, qui sententiam ferat inter partes litigantes; sic etiam fit in fide ac religione. 2. Sicut in cõtrouersis ciuilibus distinguuntur hæc tria: Iudex, Lex scripta, & consuetudo: sic etiam in Cõtrouersis fidei, hæc tria, Iudex, scriptura vtriusque Testamenti, & traditio. 3. Sicut Princeps vel Magistratus secularis fungitur officio Iudicis in decisione Controuersiarum ciuilium: sic etiam Princeps Ecclesiæ, vel Synodus Ecclesiastica fungitur officio Iudicis in decisione Controuersiarum fidei. 4. Sicut lex scripta est quasi norma quædam seu Regula, quam sequitur Iudex secularis in decidendis controuersis ciuilibus: sic etiã Scriptura vtriusque Testamenti est quasi norma quædam seu Regula, quam sequitur Iudex Ecclesiasticus in decidendis controuersis fidei. 5. Sicut sola lex scripta non est sufficiens & integra norma omnium Controuersiarum ciuilium, sed lex scripta & consuetudo simul: sic etiam sola Scriptura vtriusque Testamenti non est sufficiens & integra norma omnium controuersiarum fidei, sed Scriptura & traditio simul. Hæc clara sunt. Obiectiones alibi solutæ.

C A P V T X I I.

De Instrumentis diuini cultus.

1. **D**IXI hæcenus de ministris Synagogæ, qui ad diuinum cultum erant deputati: Nunc dicendum est de instrumentis, quibus diuinus cultus peragebatur. Deinde de ipso cultu, qui consiste-

bat in sacrificiis, Sacramentis, & obseruantis legalibus. Et quidē instrumenta diuini cultus erant hæc. 1. Tabernaculum. 2. Templum, quod successit in locum Tabernaculi. 3. Arca fœderis, quæ prius fuit in Tabernaculo, postea in Templo. 4. Propitiatorium, quod erat supra Arcam. 5. Candelabrum habens septem lucernas. 6. Mensa panum propositionis. 7. Altare thymiamatis. 8. Altare holocausti. 9. Vasa sacra. 10. Vestes Sacerdotales. De quibus D. Thom. 1. 2. quæst. 102. artic. 4. Et quidem de vestibus Sacerdotalibus iam antea dictum est cap. 8. quæst. 5. De reliquis hic dicendum. Addam aliquid de Synagogis & cathedris, in quibus Scriptura legebatur & explicabatur.

Tabernaculum & Templum.

2. Tabernaculum erat mobile & portabile, quod per partes poterat dissolui & cōuolari, quando mouenda erant castra. Exodi 26. Templū verò à Salomone ædificatū, erat fixum & immobile, de quo 3. Reg. 6. & seq. Ratio duplex est. Vna literalis; altera mystica. Literalis est, quia Iudæi ab egressu ex Ægypto, vsque ad tempora Salomonis, non fuerunt quieti. Nam primo per 40. annos errarunt in deserto. Postea habuerūt perpetua bella cum vicinis gentibus in Palæstina. Itaque conueniens fuit, vt haberēt Tabernaculū mobile, quod possent transferre de loco in locū, non autem fixum & immobile, ne à gentibus occuparetur. At tempore Salomonis, cum essent in summa pace & quiete, poterant sine vllō periculo habere templum fixum & immobile, in quo Deo seruirent.

Mystica

Mystica est, quia per Tabernaculum, quod erat mobile & mutabile, significabatur status vitæ præsentis, quæ similiter mutationibus obnoxia est. Per Templum verò, quod erat fixum & stans, significabatur status futuræ vitæ immutabilis. Vnde etiam legimus, quod in ædificatione templi non sit auditus sonitus mallei vel securis. (3. Regum 6. v. 7.) quia nec in futura vita erit vllus strepitus aut turbatio. (Apocal. 21. vers. 4.)

3. Quod ad structuram vtriusque attinet, Tabernaculum erat longum triginta cubitis: latum decem: altum decem. Et diuisum in duas partes, quarum vna dicebatur *Sanctum*, habens viginti cubitos in longitu. line: Altera, *Sanctum Sanctorum*, habens decem cubitos. Itaque *Sanctum* erat quadrangulum, habens longitudinem viginti, & latitudinē decem cubitorum. Inter vtrūque erat velum, quo *Sanctum* diuidebatur à *Sancto Sanctorum*. Et quidē in Sancto erat candelabrum, mensa panum propositionis, & altare thymiamatis: In Sancto Sanctorum, Arca fœderis cum propitiatorio. In Sanctum quotidie ingrediebantur Sacerdotes manè & vesperè, tum vt adolerent thymiamata; tum etiam vt vesperè accenderent lucernas candelabri, & manè eas extinguerent. At in Sanctum Sanctorum solus Pontifex ingredi poterat, idque semel in anno, nempe in festo expiationis, (Leuit. 16.)

4. Erat autem tabernaculum constructum ex viginti tabulis lignorum setim inauratis, in longitudine versus meridiem: & totidem in longitudine versus Septentrionem. At versus Occidentem, vbi erat latitudo, habebat octo tabulas. Versus Orientem, nullam. Ibi enim erat ingressus in Tabernaculum,

culum, ideoque nihil aliud ibi erat, nisi quinque columnæ inauratæ, quæ velo tegebantur: ita ut Sacerdotes eleuato velo, possent introire. (Exod. 26. 15. & sequentibus.)

5. Tegebatur autem tam supernè, quàm ad latera. Primò quidem, decem cortinis, factis ex cocco, purpura, hyacintho ac bysso: quæ per modum tentorij erant tensæ & expansæ. Secundò, vndecim fagis seu stragulis cilicinis. Tertio, pellibus arietum rubricatis. Quarto, pellibus ianthinis, contra pluias & procellas. (Exod. 26. 1. & sequentibus.) Dices: Si Tabernaculum fuit vndique tectum & velatum, quomodo potuit lumen admittere? Respondeo. Admittebat lumen per illam partem Orientalem, vbi Sacerdotes, submoto velo, ingrediebantur. Ibi enim nulla erat tabula, ut dictum est, sed tantum quinque columnæ inauratæ.

6. In circuitu Tabernaculi erat Atrium, supernè patès, & sub dio, quod vndiquaque ambiebat Tabernaculum: ita ut Tabernaculum staret in medio Atrij, sicut apud Christianos templum solet stare in medio cemiterij (Exod. 40. 31.) Hoc atrium erat quadrangulum, habens centum cubitos in longitudine, & quinquaginta in latitudine, & quinque in altitudine. (Exodi 27. 18.) Cingebatur sexaginta columnis æneis; quarum viginti erant ad Meridiè, viginti ad Aquilonem; decem ad Occidentem; & decem ad Orientem. In istis columnis eminebant paxilli, id est, clauis, è quibus tentoria, id est, vela vel cortinæ suspendebantur (Exod. 27. vers. 10. & sequentibus, & Exodi 35. versu 17.) In introitu atrij, erat tentorium, seu cortina cubitorum viginti, pèdens ex quatuor columnis. (Exodi 27. vers. 16.) Ab

introitu

introitu atrij vsque ad Tabernaculum erat longitudo & latitudo quinquaginta cubitorum, ut caperet populum. Nam iste locus erat quasi tèplum laicorum, in quo orabant & sacrificia offerebant. Non enim poterant intrare in Tabernaculum. In eodem atrio, non quidem versus introitum, sed versus Tabernaculum erat altare holocausti sub dio; & inter altare & Tabernaculum erat labrum æneum, ad lauandum. Exodi trigésimo, versu decimo octauo.

7. Templum, quod Salomon postea ædificauit, fuit multo maius ac capaciùs, quàm Tabernaculum. Et tria in eo spectari debent. 1. Templum ipsum. 2. Atria circa templum sub dio. 3. Porticus Salomonis sub tecto. Porro templum ipsum, sicut etiam de Tabernaculo dictum est, cõtinebat duas partes. Vna respondebat Sancto, in qua erant candelabra, mensæ & altare thymiamatis. Altera Sancto Sanctorum, in qua erat Arca fœderis, cum propitiatorio. Inter vtramque partem erat velum, de quo Matth. 27. 51. *Et ecce velum templi scissum est in duas partes, à summo vsque deorsum.*

8. De atrijs quæstio est, quot fuerint? constat vnum tantum fuisse iuxta Tabernaculum; plura, quam vnum, iuxta templum. At quot? Aliqui distinguunt. Aiunt duo fuisse tempore Salomonis: Vnum interius iuxta templum, pro Leuitis & Sacerdotibus, vbi erat altare holocaustorum, & mare æneum; alterum exterius, pro populo, vbi laici orationis causa conueniebãt. De vtroque intelligi illud 2. Paralip. 4. 9. *Fecit etiam atrium Sacerdotum, & basilicam grandem.* Tria vero tempore Herodis: Primum pro Sacerdotibus; Secundum pro laicis; Tertium

tium pro immūdis & gentilibus. Vide Azoriū lib. 6. Inlit. mor. c. 53. & Cornelium in c. 27. Exod. v. 9.

9. Nota, secundum atrium fuisse quasi templum laicorum, in quo orabant, victimas Sacerdotibus offerebant, sacrificia spectabant, hostias pacificas comedebant: ideoque in Euangelio tēpli nomine appellari. Matth. 21. 12. *Intrauit Iesus in templum Dei, & eiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euerit, & dicit eis: Scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur.* Et infra: *Pueros clamātes in tēplo, & dicentes, Hosanna filio David.* Quæ omnia intelliguntur de atrio laicorum. Nam in templum propriè dictum, nulli licebat ingredi, nisi Sacerdotibus Aaronicis. (Heb. 9. 6.) Nec Christus aut pueri vnquam illud ingressi. Vide Maldonatum in c. 21. Matth. v. 12. & Cornelium loco citato.

10. De porticu Salomonis similiter quæstio est, an fuerit aliquid distinctum ab atrio seu templo laicorum? Probabile est, fuisse distinctum. 1. quia porticus erat sub tecto; atrium sub dio. 2. in porticu ambulabant Iudei; in atrio orabant. De porticu dicitur Ioan. 10. 23. *Ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.* De atrio, *Domus mea domus orationis vocabitur.* Vide Azorium lib. 6. c. 53. q. 3.

Arca fœderis.

11. Arca fœderis (de qua Exodi 25 10.) primo fuit in Tabernaculo, postea in templo. Et quidē, quamdiu fuit in tabernaculo, sæpe de loco in locū translata est. Nam post finitam peregrinationem in deserto, cum iam filij Israël ingressi essent terram

promissio

promissionis, primò posita fuit in Galgalis. Secundò, in Silo. Tertio, in Nobe. Quarto, in Gabaon. Quintò, in Hierusalem. Ratio litteralis est, quia Arca manebat ordinariè in illo loco, vbi Pōtifex residebat: At ille sæpè mutabat locum, antequam templum erat ædificatum à Salomone. Mystica est, quia Arca fuit figura cœtus Beatorum. At beati in hac vita erant variis mutationibus obnoxij: In altera sunt quieti & constantes. Nam hæc vita comparatur Tabernaculo, quod mouebatur: altera, templo Salomonis, quod certo loco consistebat.

12. Forma Arcæ erat quadrangula, non quadrata. Habebat enim duos cubitos, & dimidiū longitudinis: vnum cum dimidio, latitudinis: & vnum cum dimidio, altitudinis. In quatuor angulis habebat quatuor circulos aureos, quibus inducebantur vectes inaurati, ad portandum. Erat autem facta ex lignis Setim inauratis, in eum finem, vt in ea reponerentur tabule legis Decalogi. Vnde etiam dicta est Arca Testimonij, id est, Legis, quia lex cōtinebat attestatiōē diuinæ voluntatis: Et in ea Deus testatū reliquerat, quid à nobis fieri vellet. Itē, Arca testamēti seu fœderis, quia lex quæ seruabatur in Arca, erat cōditio fœderis inter Deum & Hebræos initi.

13. Et ob hanc causam summa erat veneratio Hebræorum erga Arcam: quod etiam ex his colligi potest. Primò, quia ponebatur in Sancto Sanctorum, tanquam in loco honoratissimo, (Heb. 9. 3.) Secundò, præcedebat castra, quando populus proficiscebatur, & super illam columna nubis incumbebat. (Num. 10. 33.) Tertio, portabatur ordinariè à Leuitis. (1. Paralip. 15. 15.) Extraordinariè à Sacerdotibus,

dotibus; vt in transitu Iordanis, & in demolitione murorum Iericho. (Iosue 6.6.) Nunquam à laicis. Vnde etiam morte punitus est Oza, quod cum laicus esset, ausus fuisset, nō dico portare, sed vel manu attingere Arcam Domini. (1. Reg. 6.7. Quartò, quando à Leuitis eleuabatur Arca vt præcederet castra, tunc orabat Moses, coram illa, dicens: *Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua.* Quando vero deponebatur, dicebat Moses: *Reuertere Domine ad multitudinem exercitus Israël.* (Num. 10.34.) Propter has & similes causas vocabatur gloria Israël. Vnde vxor Phinees 1. Reg. 4.21. *Translata est, inquit, gloria de Israël, quia capta est Arca Domini.*

14. Est autem vetus quæstio, an præter duas tabulas legis Decalogi, fuerit aliquid aliud in Arca? Nam quod nihil aliud in ea fuerit, colligi potest ex illo 3. Reg. 8.9. *In Arca autē non erat aliud, nisi dua tabula lapidea, quas posuerat in ea Moses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israël.* At Apostolus affirmat, præter duas tabulas fuisse etiam manna, & virgam Aaron. Sic enim scribit Heb. 9.4. *Tabernaculum habens Arcam Testamenti, in qua urna aurea, habens manna, & virga Aaron, que fronderat, & tabula Testamenti.* Ad hanc quæstionem respondent Chrysostomus & Theophylactus, tēpore Moysis in Arca nihil fuisse nisi tabulas legis; sed postea à Ieremia, circa tēpus captiuitatis Babylonicæ, appositā fuisse vnam cum manna, & virga Aaronis. Idque Paulum Apostolum per traditionem accepisse à Gamaliele præceptore suo, de quo ipse meminit Actor. 22.3. Alij aliter respōdent, vt videre est apud Riberā & Cornelium in caput nonū Hebræorum.

15. Est & alia quæstio: An Arca, quæ primo fuit in Tabernaculo, deinde in templo Salomonis vsque ad tēpus captiuitatis Babylonicæ, postea etiā fuerit in templo secundo, quod post reditum ex captiuitate Babylonica ædificatum est? Respondeo. Non fuit. Quod sic ostendo: Ieremias Propheta, antequam templum Salomonis vastaretur, ex instinctu Dei abstulit Tabernaculum, Arcam & altare thymiamatis, & portauit (ope Angelorum, vt multi volunt) in montem Nebo, & ibi in quadam spelunca occultauit, vt expressè habetur 2. Mac. 2.4. his verbis: *Erat autem in ipsa scriptura, quomodo Tabernaculum & Arcam iussit Propheta diuino responso ad se factō comitari secum, vsque quo exiit in montē, in quo Moses ascendit, & vidit Dei hereditatem. Et veniens ibi Ieremias, inuenit locum spelunca, & tabernaculum, & Arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.* Et mox additur: *Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, vt notarent sibi locum, & non potuerunt inuenire. Vt autem cognouit Ieremias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat; & tunc Dominus ostendet hæc, & apparebit Maiestas Domini.* Ex quo colligit Epiphanius in vita Moysis, Dorotheus in Synopsi, & alij boni Authores, Tabernaculum, Arcam, & altare thymiamatis occultanda vsque ad finem mundi; & tunc demum manifestanda ad conuersionem Iudæorum. Si ita est, sequitur primo, non fuisse Arcam in templo secundo, quod post reditum ex Babylone ædificatum est. Secundò, falsum esse, quod aliqui asserunt, eo tempore, quo templum secundum à Romanis euersum est, Arcam à Tito in triumphum ductam esse. Quod ideo sibi

persuadent, quia Romæ in arcu Titi triumphali apparet depicta Arca. Sed errant. Non est Arca, sed mensa panum propositionum, ut affirmat Iosephus, qui triumphis spectator fuit. Vide Cornelium in cap. 25. Exodi, & Serarium in cap. 2. lib. 2. Machab. q. 17. 18. 19.

Propitiatorium.

16. Super Arcam, quæ supernè patebat, erat operculum ex puro auro factum, quod dicebatur *Propitiatorium*, vel *oraculum*. Super illud stabant duo Cherubim, seu duo Angeli Cherubini, similiter ex puro auro: alter in dextro latere, alter in sinistro, qui expansis & coniunctis alis tegebant propitiatorium: & super illas alas sedebat Deus, tanquam in throno, habens sub se Arcam cum operculo, id est, cum Propitiatorio, tanquam scabellum pedum suorum, Exod. 25. vers. 17. & seqq. Quo etiam spectant hæc testimonia. 4. Reg. 19. 15. *Domine Deus Israël, qui sedes super Cherubim, i. super alas Cherubimorum.* Et 1. Paralip. 28. 2. *Cogitavi, ut edificarem domum, in qua requiesceret Arca fœderis Domini, & scabellum Dei nostri.* Et Psal. 98. 5. *Adorate scabellum pedum eius, i. adorate Arcam; vel, prosternite vos ante Arcam; quæ est scabellum pedum Domini Dei, sedentis super alas Cherubim.* Vide Bellarm. in Commentario illius Psalmi, Cornelium in cap. 25. Exodi, Azorium lib. 6. Institut. moral. cap. 44. & 45.

17. Porro operculum arcæ dictum est, vel *Propitiatorium*, vel *oraculum*. Propitiatorium, quia erat locus placationis, ubi Deus loquens cum Mose, placabatur, & propitiabatur populo. Exod. 23. 22.

Loquar

Loquar ad te supra propitiatoriū, & de medio Cherubim, qui erunt super Arcam testimonij. Oraculū verò, quia Deus dabat ibi responsa, seu viua vocis oracula, quando Moses consulebat illum de rebus dubiis, vel futuris. Num. 7. 89. *Cum ingrederetur Moses Tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio, quod erat super Arcam Testimonij inter duo Cherubim. Unde & loquebatur ei.* Vide quæ dicta sunt cap. 7. q. 4. §. 9. & q. 5. §. 16.

Candelabrum.

18. Dictum est de Arca & Propitiatorio, quæ erant in Sancto Sanctorum. Nunc dicendum est de candelabro, mensa panum propositionis, & altari thymiamatis, quæ erant in Sancto. Candelabrum quidem ad Meridiem; mensa ad Septentrionem; altare in medio vtriusque. Exod. 40. 20. Loquor autem de vnico Candelabro, quod fuit in tabernaculo, non de decem candelabris, quæ fuerunt in templo Salomonis.

19. Igitur candelabrū cōstabat ex auro purissimo. Ex illius hastili procedebant sex calami seu rami, qui omnes æqualiter cū hastili in altū assurgebāt. Superius erāt septē lucernæ, vna in hastili; reliquæ in sex ramis. Exodi 25. 31. Hæ lucernæ illuminabāt mensam panum propositionis, & altare thymiamatis, sed tantum nocte. Quod intelligitur ex illo Exodi 27. 20. *Præcipe filiis Israël, ut afferant tibi oleum de arboribus oliuarum purissimum, piloque contritum, ut ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonij, extra velum, quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron & filij eius, ut vsque mane luceat coram Do-*

mino. Vbi notandum est illud *vsque manè*, vt sensus sit: Luceat nocte, & nō die. Igitur quotidie per totum annum, vesperè Sacerdotes accendebant lucernas, vt tota nocte arderent. Manè verò eas extinguiebant, mundabant, cōponebant, & oleū infundebant. Quod apertius explicatur Leuitic. 24. versu 2. *Præcipe filiys Israhel, vt adferant tibi oleum de oleis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter. extra velum testimonij in tabernaculo fœderis. Poneq; eas Aaron à vespere vsque ad mane coram Domino.* (Vide etiam 1. Reg. 3. vers. 3. & 2. Paralip. 13. versu 11.) Præter candelabrum, erant emunctoria ex auro purissimo, quibus lucernæ emungebatur: & thuribula, seu vasa, in quibus ea, quæ emuncta erant extinguiebantur. (Exod. 25. vers. 38.)

Mensa panum propositiois.

20. Hæc mensa facta erat ex lignis Setim, auro obductis: longa duos cubitos; lata vnum; alta vnum & medium. Supernè labio seu limbo aureo, & clausura aurea circumdata, ne panes deciderent. Habens quatuor pedes, quibus fulciebatur. Singuli pedes habebant singulos annulos in quos vectes lignei, & auro obducti inferebantur, ad mensam tollendam, & de loco in locum transportandam. (Exod. 25. 23.)

21. In hac mensa ponebantur duodecim panes, de quibus notanda sunt hæc. Primò, erant duodecim, quia totidem erant tribus filiorum Israhel. Secundò, dicebantur panes propositiois, vel panes faciles, quia in conspectu Dei proponebantur. (Exod. 25. vers. 30.) Teriò, erant azymi ex simila purissima,

purissima, & singuli ponderabant duas decimas. (Leu. 24. 5.) Quartò, sex ponebantur in vna parte mensæ, & totidē in altera. (ibidem vers. 6.) Quintò, his panibus imponebatur thus, ad significandum, Deo oblatos esse. (ibidem versu 7.) Sextò, singulis Sabbatis auferebantur veteres, & ponebantur noui, adhuc calidi (ibidem vers. 8.) Septimo, veteres comedebantur à solis Sacerdotib. (Matth. 12. 4.) Octauo, noui pindebantur à Leuitis. (1. Paralipomenon 9. 32.) Nono, simila, ex qua fiebant, offerrebat a populo. (Leuitic. 24. 5.) Vnde sequitur, & Laicos, & Leuitas, & Sacerdotes aliquid egisse circa hos panes. Laici offerebant materiam; Leuitæ pindebant; Sacerdotes manducabant. Falsa igitur est Hebræorum Traditio, de qua Hieron. in cap. 1. Malachia: *Panes propositiois, iuxta Traditiones Hebræicas, ipsi Sacerdotes serere, ipsi demerere, ipsi molere, ipsi coquere debebant.*

Altare thymiamatis.

22. Altare erat duplex: Vnum thymiamatis seu incensi, in quo incendebatur thus, & alia aromata suauissimi odoris: alterum holocaustorum, in quo omnes victimæ offerebantur. Igitur de altari thymiamatis, de quo nunc sermo est, hæc notanda sunt. (Exodi 30.)

23. Primò, factum erat ex lignis Setim inauratis; longum cubitum vnum; latum cubitum vnum; altum cubitos duos. Habens quatuor cornua, & coronam auream per gyrum. In medio habens craticulam reticulatam, per quam fauilla & cineres aromatum incensorum decidebant sub altare, vt

inde suo tempore eximerentur. Habens insuper quatuor annulos, per quos inferebantur duo vectes, quibus portabatur à Sacerdotibus per desertum.

24. Secundo, Hoc altare positum erat in *Sancto*, inter candelabrum & mensam panum propositionis, obuersum propitiatorio seu oraculo, quod erat in *Sancto Sanctorum* super Arcam. Unde etiam vocari solet altare Oraculi; quia ita erat obuersum Oraculo, ut per aperturam, quæ erat supernè in pariete, diuidente Sanctum à Sancto Sanctorum, ascenderet fumus aromatum ex altari thymiamatis, & perueniret ad ipsum Oraculum, ubi Deus residens super alas Cherubim, dabat responsa: idque eo fine, ut Deus isto suffitu ac odore aromatum, tanquam supremus omnium Dominus, honoraretur.

25. Tertio, In hoc altari nullæ victimæ, sed tantum thymiamata, seu aromata suauissimi odoris incensebantur: non tantum à Pontifice, sed etiam à minoribus Sacerdotibus, qui quotidie bis, semel manè, & semel vesperè illud præstabant, ut capite septimo, quæstione quarta, paragrapho primo dictum est. Non quod Deus delectaretur eiusmodi odoribus, (cùm sit incorporeus) sed quod esset signum magnæ venerationis, ac reuerentiæ erga Deum, tanquam supremum Dominum, ut iam ante insinuaui.

Altare

Altare holocausti.

26. Hoc altare, in quo holocausta, & quæuis alia sacrificia Deo immolabantur & cremabantur, non erat in Tabernaculo, sed in Atrio Sacerdotum, sub dio positum, propter ignem, fumum & nidorem victimarum, ut supra dixi. De quo similiter hæc notanda sunt. (Exodi 27. & 38.)

Primo, erat factum ex lignis Setim, quæ æneis tabulis interius & exterius tegebantur, ne ab igne læderentur. Longum cubitos quinque; latum toridem; altum tres. Interius cauum & inane, ad continendum ignem pro comburendis sacrificiis. (Exodi 27. versu 1. & 8.)

Secundo, habebat supernè craticulam æneam, foraminibus plenam, instar retis quæ totam altaris longitudinem & latitudinem occupabat. Huic craticulæ imponebantur victimæ, ut à subiecto igne cremarentur, & earum cinis per foramina craticulæ sub altare decideret.

Tertio, ex eadem craticula pendeat arula ænea, vel focus æneus, in ipsa altaris cauitate: in quo foculo erat ignis ad comburendas carnes, quæ in superiori craticula ponebantur. Hic ignis, qui de cælo fuerat missus, quotidie nouis lignis appositis fouebatur à Sacerdotibus, ne vnquam extingueretur. Focus, in quo erat ignis, pendeat in cauitate altaris, & supernè per quatuor catenulas alligabatur ad quatuor altaris & craticulæ cornua.

Quarto, altare habebat quatuor annulos aureos, per quos duo vectes inferebantur ad portandum

S 4 altare.

altare. Totidem annulos & vectes habebat craticula, distinctos ab annulis & vectibus altaris, vt seorsim portari posset.

Quinto, in hoc altari, manè & vesperè quotidie, primò immolabatur Agnus, quasi iuge sacrificium, de quo sequenti capite. Deinde aliæ victimæ, siue essent votiæ, siue spontaneæ, siue præceptæ ob aliquod festum incidens.

Labrum æneum, & reliqua vasa sacra.

27. Vasa, quæ seruebant pro Tabernaculo & Atrio, erant potissimum hæc. Primò, labrum æneum. (Exodi 30. versu 18. & cap. 38. versu 8.) Secundò, Acetabula, phialæ, thuribula, cyathi. (Exod. 25. versu 29.) Tertiò, Lebetes ænei. (Exod. 27. versu 3.) Quartò, mortariola & crateres. (Numer. 4. 7.) De singulis dicam aliquid.

28. Labrum æneum erat vas quoddam ex ære factum, vt in eo lauarentur Sacerdotes, antequam accederent ad sacrificia. Et similiter partes victimarum antequam immolarentur. Erat autem factum ex æneis speculis mulierum, quæ excubabant in ostio Tabernaculi, vt habetur Exodi 38. versu 8. Apud Hebræos vocabatur concha; apud Septuaginta Interpretes λιβητήρ, id est, lauatorium. Huic simile curauit fieri Salomon, sed multo capacius, quod ob magnitudinem dictum est *Mare æneum*. De quo 3. Regum 7. versu 23. *Fecit quoque mare fusile decem cubitorum à labio usque ad labium, rotundum in circuitu. Et stabat super duodecim boues, è quibus tres respiciebant ad Aquilonem,*

⊕

& tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem.

29. Acetabula, phialæ, cyathi, thuribula, facta erant ex puro auro, & seruebant in vsum mensæ; & in ea tanquam in repositoio asseruabantur. Hoc sensu intelligendum est illud Exodi 37. 16. *Et vasa ad diuersos vsus mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.* Vilalpandus lib. 4. de templo cap. 57. per acetabula intelligit crateres aureos, quibus singuli panes imponebantur. Per thuribula, eorū opercula, ne panes à pulueribus, vel à muscis fœdarentur. Per phialas, vasa, quibus imponebatur thus supra ipsos panes. Per cyathos, vasa, quibus vinum pro panibus libabatur.

30. Alij sic explicant. Acetabula erant scuellæ vel catini, ad excipiendam & continendam simillam, quæ offerebatur. Phialæ erant vasa parua & concaua, parata ad vinum, & alia libamina in sacrificiis fundenda. Septuaginta vocant *Sulonas*, id est, mortaria. Hieronymus sæpe appellat mortariola. Cyathi ad eundem vsum seruebant: thuribula facta erant ad duplicem vsum. 1. ad offerendum thymiam, quod adolebatur. 2. ad asseruandum thus, quod ponebatur super panes propositionis (Leuit. 24. 7.) Noster alibi *crateras*; Septuaginta *libatoria* vertunt.

31. Lebetes ænei (de quibus Exodi 27. 3.) subserruebant altari holocaustorum, ad suscipiendos cineres victimarum, qui cadebant per foramina craticulæ positæ supra altare, vt habetur loco citato: *facièsque in vsus (altaris) lebetes ad suscipiendos cineres, &c.*

S 5

32. Quæ

32. Quæres, quid hæc omnia significauerint? Vel, cuius rei figura fuerit Tabernaculum, & reliqua, quæ iam recensita sunt? Respondeo. Tabernaculum fuit figura Ecclesiæ Christi, quatenus complectitur Ecclesiam militantem in terris, & triumphantem in cælis. Quod sic declaro. Tria spectari poterant in Tabernaculo. 1. Atrium, quod erat circa Tabernaculum. 2. Sanctum, quod erat vna pars Tabernaculi. 3. Sanctum Sanctorum, quod erat altera pars Tabernaculi.

Igitur Atrium fuit figura Ecclesiæ militantis, quoad communem vitam Christianorum. Nam in Atrio erant tria. 1. Locus orationis laicorum. 2. Labrum æneum, ad abluendas sordes. 3. Altare holocausti, ad cremanda animalia. Similiter tria sunt in communi vita Christianorum. 1. Communis oratio. 2. Sacramentum pœnitentiæ, quo abluuntur peccata. 3. Mortificatio vitiorum, per ieiunium, & alia pia opera.

Sanctum fuit figura eiusdem Ecclesiæ militantis, quoad vitam perfectorum. Nam in Sancto erant tria. 1. Mensa panum propositionis. 2. Altare thymiamatis. 3. Candelabrum lucens. Sic tria sunt in vita perfectorum. 1. Sacramentum Eucharistiæ, quod fuit significatum per panes propositionis, vt docent Hieronymus, Cyrillus, Damascenus, & alij. 2. Iugis oratio & contemplatio, quæ fuit præfigurata per aromata, quæ incensebantur in altari thymiamatis. (Apoc. 5.8.) 3. Doctrina & Sanctitas, cuius typum gessit Candelabrum lucens. (Matth. 5.5.)

Sanctum Sanctorum fuit figura Ecclesiæ triumphantis. Nam tria erant in Sancto Sanctorum. 1.

Arca

Arca fœderis. 2. Propitiatorium. 3. Cherubini. Sic tria sunt in cælo. 1. Cœtus Beatorum. 2. Humanitas Christi gloriosa. 3. Angeli sancti. Rursum, in Arca erant tabulæ Decalogi, vna cum manna, & virga Aaronis florens. Sic in cœtu Beatorum est perfecta charitas Dei & proximi; abundantia diuinæ suauitatis, & gloriosa Sanctorum corpora.

Synagoga & Cathedra.

33. Synagogæ, vt initio capitis sexti dictum est, erant ædificia sacra, in quibus Iudæi singulis Sabbatis solebant scripturam legere & explicare. Dictæ sunt autem Synagogæ, id est, congregationes, quia erant domus seu Ecclesiæ, in quibus Iudæi congregabantur. Sicut enim Christiani hoc tempore solent congregari in templis, ad audiendas conciones diebus festis; ita Iudæi soliti erant congregari in Synagogis, ad legendam & audiendam legem Mosaicam. (Marci 1.21. & Lucæ 4. 16. & Act. 13. 14.)

34. In singulis Synagogis erant Cathedræ, seu sedilia, in quibus sedebant, tum illi, qui legebant & explicabant legem Mosaicam; tum illi, qui audiebant, vt patet Matth. 23. 6. vbi de Scribis & Phariseis dicitur: *Amant primas Cathedras in Synagogis.* Ex quo sequitur, quasdam fuisse cathedras honoratiores pro Phariseis & legis Doctoribus: alias minus honoratas pro populo, qui ab illis instruebatur.

35. Quæres 1. In quem usum fuerint ædificatæ Synagogæ? Respondeo. In triplicem usum, vt colligitur ex scriptura. 1. Ad docendum & prædicandum

dum Moysen ac Prophetas. 2. Ad orandum. 3. Ad puniendos delinquentes. Ita Toletus in cap. 16. Ioannis, annot. 2. & Turniellus in annalibus, anno mundi 2594. num. 14. Nam primò, solebant doctores populi singulis Sabbatis conuenire ad Synagogas, ibique legere & explicare libros Moysis ac Prophetarum. Actor. 15. 21. *Moyſes à temporibus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus, qui eum prædicent in Synagogis, ubi per omne Sabbatum legitur.* Et quidem ordinarij Doctores erant Scribæ & Pharifæi, Matth. 23. 2. *Super cathedram Moysis ſederunt Scribæ & Pharifæi.* Quod tamen officiũ sæpe uſurpauit Chriſtus, Marci 1. 21. *Sabbatis ingreſſus in Synagogam, docebat eos.* Et Lucæ 4. 15. *Et ipſe docebat in Synagogis eorum.* Et alibi. Solebant aliquando ordinarij Doctores, poſtquam legiſſent & explicafſent aliquem Scripturæ locum, offerre etiam aliis poteſtatem legendi & explicãdi, præſertim aliunde accedentibus. Sic obtulerunt Paulo & Barnabæ, Actor. 13. 14. *Ingreſſi Synagogam die Sabbatorũ, ſederunt. Poſt lectionem autem legis & Prophetarum, miſerunt Principes Synagoga ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in uobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſrælitæ, &c.* Sic etiam videntur obtuliſſe Chriſto, Lucæ 4. 16. *Intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam die Sabbati in Synagogam, & ſurrexit legere. Et traditus eſt illi liber Iſaiæ Prophetæ. Et ut reuoluit librum; inuenit locum, ubi ſcriptum erat: Spiritus Domini ſuper me. Et cum plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in Synagoga oculi erant intenti in eum. Cæpit autem dicere, &c.* Certè miniſter, qui obtulit illi librum Iſaiæ, fecit hoc iuſſu Scribæ

Scribarum & Pharifæorum, qui Synagogæ præſidebant.

36. Secundò, ſolebant etiam Iudæi, orationis cauſa, venire ad ſuas Synagogas, ut patet Iudith 6. 21. *Conuocatus eſt omnis populus, & per totam noctem intra Eccleſiam orauerunt, petentes auxilium à Deo Iſræel.* Vbi per Eccleſiam non poteſt aliud intelligi, quam Synagoga illius loci. Sicut etiam Pſal. 25. 12. *In Eccleſiis benedicam te Domine.* Et Pſal. 67. 27. *In Eccleſiis benedicite Deo Domino.* Quod aperte confirmatur ex illo Matthæi 6. 5. *Cum oratis, non eritis ſicut hypocrita, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare.* Vbi reprehenduntur Scribæ & Pharifæi, non ideo præciſe, quod orarent in Synagogis (quia hoc erat licitum & uſitatum) ſed quod ibi orarent, ut viderentur ab hominibus. Itaque non tam oratio in Synagogis, quam inanis gloria fuit à Chriſto reprehenta.

37. Tertiò, ſolebant denique in ſuis Synagogis punire eos, qui vel verè deliquerant, vel falſò putabantur deliquiſſe. Quod faciebant dupliciter. Primò, eiiciendo illos extra Synagogam. Quam pœnam valdè formidabant Iudæi. Ioan. 9. 22. *Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudeos. Iam enim conſpirauerant Iudæi, ut ſi quis eum conſpiceretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret.* Et Ioann. 12. 42. *Ex Principibus multi crediderunt in Chriſtum: ſed propter Pharifæos non conſuebantur: ut è Synagoga non eicerentur.*

Secundò, alias pœnas corporales, in ipſis Synagogis, infligendo. Matthæi 10. 17. *In Synagogis ſuis flagellabunt vos.* Et Matthæi 23. 34. *Mitto ad vos Prophetas, & ex illis flagellabitur in Synagogis veſtris.*

Et Actor. 22. 19. *Ego eram concludens in carcerem, & cadens per Synagogas eos, qui credebant in te. Et cap. 26. 11. Per omnes Synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare.*

38. *Quæres 2. Quando primum cœperint ædificari Synagogæ? Aliqui putant tempore captiuitatis Babylonicæ. Tunc enim Iudæi in exilio constituti, non habebant templum, in quo orarent, & Legis Mosaicæ explicationem audirent. Itaque necesse fuit vt ædificarent quasdam domos, in quibus id præstare possent. Alij rectius sentiunt, multo ante id factum esse, vt Toletus & Turniellus loco citato. Ratio est, quia ante Captiuitatem Babylonicam, tempore Regum ac Iudicum, necesse fuit, Iudæos habere aliquem locum, in quo singulis Sabbatis orationi & lectioni Legis Mosaicæ vacarent. Hoc autem non potuit fieri in eo tantum loco, vbi erat Tabernaculum vel Templum; quia moraliter erat impossibile, omnes Iudæos singulis Sabbatis ex tota Iudæa in vnum locum conuenire (hoc enim ter solum fiebat in anno, nempe in Paschate, Pentecoste, & Festo Tabernaculorum, vt habetur Deuter. 16. 16.) Ergo necesse est, in variis locis fuisse Synagogas, in quibus commodè id fieret. Et hoc probant testimonia superius citata, Psalm. 25. 12. Et Psalm. 67. 27. Itemque illud 2. Paralip. 17. 9. *Docebant populum in Iuda, habentes librum legis Domini, & circumibant cunctas vrbes Iudæ, atque erudiebant populum. Quod sine dubio factum est in Synagogis, quæ erant in vrbus Iuda.**

39. *Quæres 3. Quæ fuerit antiquissima inter omnes Synagogas? Toletus, Turniellus, & Rabini putant*

putant illam fuisse antiquissimam, quæ erat in Maspha. Ibi enim constat fuisse domum quamdam, seu Ecclesiam tempore Iudicum & Regum, ad quam deuotionis causa solebant conuenire Iraelitæ, Iudicum 11. 11. *Locutus est Iephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha. Et c. 20. 1. Egredi sunt omnes filij Irael, & pariter congregati ad Dominum in Maspha: Et conuenerunt in Ecclesiam populi Dei. Et 1. Regum 7. 5. Dixit autem Samuel: Congregate vniuersum Irael in Maspha, vt orem pro vobis Dominum. Et 1. Machab. 3. 46. Congregati sunt, & venerunt in Maspha, contra Ierusalem; Quia locus orationis erat in Maspha ante in Irael. Ex his testimoniis tria colligo. 1. In Maspha fuisse Ecclesiam populi Dei. 2. Fuisse ibidem locum orationis. 3. Idque tempore Iephte, Samuelis & Machabæorum.*

40. *Dices: Hæc omnia possunt intelligi de Tabernaculo & Arca fœderis, quæ erant in Maspha. Respondeo. Non possunt. Nam Tabernaculum & Arca, nec tempore Iephte, nec tempore Samuelis, nec tempore Machabæorum, fuerunt in Maspha. Imo numquam ibi fuisse, verisimile est. Quod sic ostendo. Tabernaculum primò fuit in Galgalis, tempore Iosue (Iosue 5. 10.) Deinde, in Silo tempore Samuelis (1. Regum 4. 3.) Tertio in Nobe, tempore Dauidis (1. Regum 21. 1. & cap. 22. v. 19.) Quarto, in Gabaon, tempore Salomonis (3. Reg. 3. 4. & 1. Paralip. 21. 29.) Quinto in Ierusalem in templo Salomonis (3. Regum 8. 4.) Vbi autem manserit tempore captiuitatis Babylonicæ, non constat. Similiter Arca fœderis, primò quidem fuit in ipso Tabernaculo, in Galgalis, & in Silo, vsque ad tempora Samuelis. Deinde separata fuit à Ta-
ber*

bernaculo, & ex Silo translata in castra Israëlitarum pugnantium cōtra Philistæos, sub eodem Samuele. (1. Reg. 3. 4.) Postea capta fuit à Philistæis, & in Azoto posita in templo Dagon. (cap. 5. v. 1. & 2.) Inde translata in Accaron (v. 10.) Inde in Agrum Iosue Bethsamtæ (cap. 6. v. 14.) Inde Cariathairim in domum Abinadab in Gabaa (cap. 7. v. 1.) Inde in domum Obedom Gerthei. (2. Regum 6. 10.) Inde in ciuitatem Dauid (v. 12.) Numquam legitur fuisse in Maspha. Vnde sequitur, domum seu Ecclesiam, quæ fuit in Maspha à tempore Iosue vsque ad Machabæos, nihil aliud fuisse, quam Synagogam, in quam orationis causa conueniebant Israëlitæ.

41. Quæres 4. Quam multæ fuerint Synagogæ? Respondeo. Initio fuerunt pauca: sed postea, crescente populo, multiplicatæ sunt. Ad eò quidem, vt tempore excidij Ierosolymitani numeratæ fuerint 480. Synagogæ in sola vrbe Ierusalem: quarum alia erant pro ciuibus; alia pro Iudæis aduenis, qui religionis causa veniebant Ierosolymam, vt tradunt Toletus & Turniellus loco citato, & Genebrardus in Chronologia, vbi agit de rebus gestis sub Ioachim summo Sacerdote. Quod enim Iudæi aduenæ habuerint Ierosolymis suas Synagogas, constat ex illo Actor. 6. 9. *Surrexerunt quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia.* Erant etiam plurimæ extra Ierusalem in aliis ciuitatibus, quarum fit mentio Matthæi 4. 23. & Lucæ 4. 15. & alibi.

42. Quæres 5. An in sola Iudæa fuerint Synagogæ? Respondeo. Etiam extra Iudæam fuerunt multe,

vt

vt Damasci, Salaminæ, Antiochiæ, Pisidiæ, Iconij, Thessalonicæ, Beroeæ, Athenis, Corinthi, Ephesi; vt habetur in Act. Apost. cap. 9. 2. cap. 13. 5. & seqq. cap. 14. 1. cap. 17. 1. & seqq. cap. 18. 4. & seqq. Nam in illis ciuitatibus habitabant Iudæi permixti cum gentilibus, vt patet ex locis citatis. Vnde etiam Synagogæ, quæ ibi erant, non appellabantur Synagogæ gentilium, sed Iudæorum. Actor. 13. 5. *Cum venissent Salaminam, predicabant verbum Dei in Synagogis Iudæorum.* Et cap. 14. 1. *Factum est autem Iconij, vt simul introirem in Synagogam Iudæorum.* Et cap. 17. v. 1. *Venerunt Thessalonicam, vbi erat Synagoga Iudæorum.*

43. Quæres 6. An omnes Synagogæ ædificatæ fuerint à solis Iudæis? Respondeo. Non omnes. Nam etiam Gentiles, qui benè affecti erant erga Iudæos, solebant Synagogas pro illis exstruere. Habemus exemplum in Centurione, de quo Seniores Iudæorum ad Christum Lucæ 7. vers. 4. *Dignus est, vt hoc illi prestes: Diligit enim gentem nostram, & Synagogam ipse ædificauit nobis.*

Epilogus huius Capituli.

44. Hic obiter notandum est, instrumenta diuini cultus, de quibus actum est hætenus, fuisse magni momenti apud Deum & homines. Quod ex triplici capite colligi potest. Primò, ex parte ipsius Dei. Nam ipse speciatim mandauit fieri Tabernaculum, Arcam, Propitiatoriū, & alia instrumenta, quæ recensuimus. Secundò, Ex parte Iudæorum, qui fuerunt valdè prompti ac liberales in faciendis expensis, quæ ad fabricam erant neces-

T saria

270 Caput duodecimum de Instr. diu cult.
saria. Exod. 35. versu 20. Egressa omnis multitudo
filiorum Israel de conspectu Moysis, obtulerunt mente
promptissima atque deuota primitias Domino, ad facien-
dum opus Tabernaculi testimonij. Quidquid ad cultum,
& ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieri-
bus praeuerunt, armillas & in aures, annulos, & dex-
teria, &c. Tertio, ex parte gentilium, qui & ipsi, ex in-
stinctu Dei, multa conferebant ad promouendum
Dei cultum. Vt Cytus Rex Persarum, de quo 1.
Esdrae 1. 2. Hac dicitur Cyrus Rex Persarum: omnia regna
terrae dedi mihi Dominus Deus caeli, & ipse praecepit
mihi, ut edificarem ei domum in Ierusalem, quae est in Iu-
daea. Et Seleucus Rex Asiae, ac alij vicini Reges, de
quibus 2. Machab. 3. 1. Igitur cum sancta Ciuias habi-
taretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodi-
rentur, propter Oniam Pontificis pietatem, ut & ipsi Reges
& Principes locum summo honore dignum ducerem, &
Templum maximis muneribus illustrarent: ita ut Seleucus
Asiae Rex de reddiibus praestaret omnes sumptus ad mi-
nisterium sacrificiorum pertinentes. Hinc discant Chri-
stiani Pontifices, Reges, subditi, quid sui officij
sit in promouendo Dei cultu. Pontifices imiten-
tur Oniam in pietate: Reges Cyrum & Seleucum
in liberalitate: Subditi populum Israeliticum in
conferendis expensis. Nisi hoc faciant, eueniet
ipsis, quod Iudaeis, quando defecerunt à cultu
Dei, contigit. Ierusalem euerfa est. Templum in-
cendio conflagrauit: omnes in captiuitatem abdu-
cti sunt.

CAPVT

CAPVT XIII.

De Sacrificiis Mosaïcis.

1. AGRIFICIA Mosaïca tri-
pliciter diuidi possunt. 1. ra-
tione materiae. 2. ratione for-
mae & finis. 3. ratione tempo-
ris. Et quidem ratione materiae,
diuiduntur in victimas, oblatio-
nes, & libamenta. Ratione formae ac finis, in ho-
locausta, hostias pacificas, & hostias pro peccato.
Ratione temporis, in iuge sacrificium, quod quo-
tidie; & in sacrificium Agni Paschalis, quod in
Paschate; & in alia sacrificia, quae in alijs solenni-
tatibus offerebantur. De quibus dicam hoc ordi-
ne. 1. De victimis, immolationibus, & libamini-
bus. 2. De holocaustis, hostiis pacificis, & hostiis
pro peccato. 3. De iugi sacrificio. 4. De agno Pa-
schali. 5. De sacrificiis aliarum solennitatum. 6. De
igne, quoq; utebantur Sacerdotes in sacrificiis.
7. Addam aliquid de sacrificio noui Testamenti,
quod per sacrificia Mosaïca fuit praefiguratum.

De Victimis, immolationibus, &
libamentis.

2. Igitur, ratione materiae, triplicia erant sa-
cificia Mosaïca. 1. Victimae seu hostiae. 2. Immola-
tiones. 3. Libamenta. Erat enim triplex mate-
ria à Deo designata, quae in Iudaeorum sacrificiis